

เจ้าชาย

ผู้สร้าง

สันติภาพ

ศ.เสฐียร พันธ์ธงษ์*

เรื่อง“เจ้าชาย ผู้สร้างสันติภาพ”มีประวัติศาสตร์สั้น ๆ เป็นฐานอยู่ตอนหนึ่ง

ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นตอนต้น เมืองหลวงยังตั้งอยู่ที่นารา พระมหากษัตริย์ ทรงปกครองแผ่นดินอยู่เพียง 8 ใน 10 ส่วน อีก 2 ส่วน อยู่ใต้อำนาจปกครองของตระกูล 2-3 ตระกูล คือ ตระกูลนากาโตมิ (Nakatomi) และตระกูลโมโนโนเบะ (Mononobe)

โดยปริยายตระกูลทั้งสอง ยอมเป็นข้าแผ่นดินของพระมหากษัตริย์ หัวหน้าตระกูลเป็นปุโรหิตอยู่ในราชสำนัก แต่ขอมิให้อำนาจเก็บผลประโยชน์จากพื้นดินที่ตนครอบงำ ซึ่งทางราชสำนักยินยอมผ่อนผันให้เพื่อความสงบเรียบร้อยของแผ่นดิน โดยปริยายเหมือนกัน

ตระกูลใหญ่อีกตระกูลหนึ่งคือโซงะ (Soga) เป็นตระกูลคู่แข่งกันของตระกูลทั้งสอง เป็นฐานรองฐานของพระเจ้าจักรพรรดิ และของเจ้าชายผู้สร้างสันติภาพ ซึ่งจะกล่าวข้างหน้า

*คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ญี่ปุ่นสมัยต้น ยังไม่มีศาสนาเป็นสถาบัน กล่าวอีกนัยหนึ่งยังไม่มีสถาบันศาสนาครีธาดั้งเดิมของคนญี่ปุ่นเกี่ยวข้องกับเรื่องของสวรรค์, เทวดา, บุชาธรรมชาติ ฯลฯ มีวัฒนธรรมตามหลักจริยธรรมในลัทธิเต๋า (Taoism) และลัทธิขงจื้อ (Confucianism) ที่ข้ามทะเลมาจากแผ่นดินจีนรวมอยู่ด้วย ญี่ปุ่นเรียกศรัทธาผสมของตนเป็นคำรวมว่า ชินโต (Shintoism) แต่กระนั้นศรัทธาหรือลัทธิศาสนานั้น ๆ ก็ยังเป็น “สถาบัน” จนกระทั่งพระพุทธศาสนาผ่านเข้ามาเป็นปีกแผ่น ชินโตจึงได้รับการปรับระบบศรัทธาขึ้นต่อสู่

อยู่มาวันหนึ่ง วันที่ 13 เดือนตุลาคม พ.ศ. 1181 (ค.ศ.538) ดันรัชสมัยคิมเม (Kimmei) จักรพรรดิองค์ที่ 29 (ของจักรพรรดิญี่ปุ่นทั้งหมด นับแต่ยิมมุ (Jimmu) เป็นต้นมา ถึงองค์ที่ 124 ในปัจจุบัน) คณะทูตของกษัตริย์เกาหลี เดินทางมาจากปักเจ (Pakche) อาณาจักรเล็ก ๆ ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ เข้าเฝ้าทูลถวายราชสาสน์ คัมภีร์พระพุทธศาสนา สมณะบริหาร และพระพุทธรูป เป็นราชไมตรี ราชสาสน์มีความว่า “คำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนวิเศษสุดกว่าคำสอนในศาสนาใด ผู้ได้รับปฏิบัติ สามารถสร้างสมบัติ ขจัดโทษร้ายอันตรายเป็นได้ ในประเทศเกาหลี ไม่มีผู้ใดที่ไม่เคารพต่อคำสอนในศาสนา”

จักรพรรดิคิมเม ทรงต้อนรับคณะทูตและราชบรรณาการ แต่ทรงเกรงใจปุโรหิตผู้ใหญ่ของตระกูลทั้งสาม หัวหน้าตระกูลนากาโตมิ และโมโนโนเบะ ทูลคัดค้านอ้างว่าศาสนาเดิมของญี่ปุ่นมีแล้ว การนับถือศาสนาอื่นเป็นเรื่องนอกกริต แต่หัวหน้าตระกูลโซงะ ซึ่งมีฐานะเกี่ยวข้องกับราชวงศ์เป็นหัวหน้าใหญ่ในหมู่ปุโรหิต เลื่อมใสในศาสนาใหม่ ก้มลงกราบพระพุทธรูป ทูลให้พระจักรพรรดิทรงรับและอนุญาตให้คนทั้งหลายนับถือได้ จักรพรรดิจึงทรงมอบพระพุทธรูปและพุทธคัมภีร์ให้ไปเก็บบูชาไว้ที่บ้านเป็นส่วนตัว

หัวหน้าตระกูลโซงะ จัดการฉลองรับ “ศาสนาใหม่” อย่างเอิกเกริก นิมนต์พระภิกษุและเชิยชาวเกาหลีเป็นจำนวนมากที่อพยพมาอยู่บนเกาะญี่ปุ่น มาร่วมฉลองให้หญิงจำนวนมากบวชเป็นแม่ชี โซงะสร้างพุทธวิหารที่บำเพ็ญสมณะธรรมไว้ภายในที่ดินของตนด้วย

แต่ต่อมาไม่นาน เกิดโรคระบาด ถึงขนาดล้มตาย หัวหน้าตระกูลที่เป็นศัตรูจิตใจ ฉวยโอกาสทูลให้จักรพรรดิเห็นความเลวร้ายของการรับศาสนาใหม่ เพราะเทพเจ้าในศาสนาชินโตไม่พอพระทัย จักรพรรดิทรงหลีกเลี่ยงไม่ได้ มีรับสั่งให้นำพระพุทธรูปไปทิ้งลงคูข้างพระราชวัง ให้เผาพระคัมภีร์ และทำลายปูชนียวัตถุพุทธสถานที่ตระกูลโซงะสร้างไว้ พวกภิกษุและแม่ชีพากันหนีภัยไปจนกระทั่งเปลี่ยนแผ่นดิน

ระยะต่อมา สงครามย่อยระหว่างศาสนาเกิดขึ้น ฝ่ายชินโตกับฝ่ายพุทธศาสนาლობทำร้ายกันหัวเมือง หัวหน้าตระกูลโมโนโนเบะ ฝ่ายชินโต ถูกลอบสังหาร จักรพรรดิ ชูซุน (Shushun) องค์ที่ 32 ที่ทรงขัดขวางก็ถูกลอบปลงพระชนม์พร้อมกับเจ้าชายอีก 2 องค์ หัวหน้าตระกูลนากาโตมิเห็นเหตุการณ์รุนแรงก็ระงับสงคราม ศาสนาค่อยลดความรุนแรง โอกาสเป็นของตระกูลโซงะ หัวหน้าตระกูลชื่ออุมาโกะ (Umake) ได้อ่านาจในราชสำนัก จักรพรรดิองค์ใหม่ทรงอนุญาตให้เสรีภาพประกาศพระพุทธศาสนา แต่ก็ทรงสนับสนุนฝ่ายชินโตไว้เป็นฐานของราชบัลลังก์ด้วย

เหตุการณ์ตรงนี้ ประวัติศาสตร์เขียนว่า อุมาโกะ แม้จะเป็นผู้เลื่อมใสสละกำลังรักษาพระพุทธศาสนา แต่ก็ปรารถนาความมีอำนาจในแผ่นดิน จึงกลายเป็นผู้ร้ายฆ่าคนตาย แล้วใช้อำนาจที่ตนมีเหนือแผ่นดินอุปโลกเจ้าหญิงสุอิโกะ (Suiko) พระราชธิดาของจักรพรรดิองค์ที่ตนสังหาร ซึ่งเป็นหลานสาวของตนเองขึ้นมาเป็นจักรพรรดิหญิงพระองค์แรกในประวัติศาสตร์ เป็นต้นเหตุให้ผู้หญิงได้เป็นจักรพรรดิครองแผ่นดินต่อมาอีก

หลายองค์

ในคราวเดียวกันนั้น อูมาโกะ ใช้อำนาจเลือกเจ้าชายองค์หนึ่งพระนามว่า โชโตกุ (Shotoku) ซึ่งต่อมาคือ เจ้าชายผู้สร้างสันติภาพ พระเจ้าหลานยาเธอของ พระนางซุยอโกะ ตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน แต่ฐานะของผู้สำเร็จราชการองค์นี้ต้องอยู่ภายใต้ขุนนาง อีก 8 คน ซึ่งอูมาโกะเป็นผู้เลือกแต่งตั้ง

เจ้าโชโตกุ เป็นผู้มีความรู้ วิริยะกล้า เลื่อมใสคำสอนในพระพุทธศาสนา รู้ธรรมอันใด ก็สอนผู้อื่นให้รู้ ธรรมนั้น จักรพรรดินิซุยอโกะเองก็เป็นสตรีมีความรู้ ธรรม เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทรงเห็นว่าธรรมในพระพุทธศาสนา สามารถช่วยประชาชนและเป็นฐานสร้างความก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติได้ ทรงสถาปนาเจ้าชายโชโตกุขึ้นเป็น ไทชิ มีศักดิ์เป็นรัชทายาทสืบราชสมบัติ (Crown prince) และทรงมอบหมายงานด้านพระศาสนา ให้ทั้งหมด

ในรัชกาลนี้ การติดต่อกับจีนและเกาหลีด้วยไมตรีทางศาสนามีมากขึ้น โชโตกุไทชิ ทรงส่งนักศึกษาญี่ปุ่นไปแสวงหาคัมภีร์ ศึกษาพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมในประเทศจีนเป็นจำนวนมาก ให้มนต์ภิกษุชาวเกาหลีหลายรูปมาเผยแผ่ศาสนาในประเทศ และยอมรับเป็นศิษย์ศึกษาธรรม จนสามารถเทศนาพระสูตรมหายานหลายพระสูตรอบรมประชาชนและข้าราชการในราชสำนักได้

ประวัติศาสตร์จารึกไว้ว่า มีพระสูตรหลายพระสูตรที่เจ้าชายทรงเลื่อมใสศึกษาได้อย่างเชี่ยวชาญคือศรีมาลา เทวีสีนาทสูตร สุขาวดีพุทธสูตร ลัทธิธรรมปฏทริกสูตร และวิมลกัณฐิณเทศสูตร โดยเฉพาะศรีมาลาเทวีสสูตร เจ้าชายเทศนาถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ ของตนเป็นประจำ

พร้อมกับการทำนุบำรุงประเทศทางศีลธรรม เจ้าชายโชโตกุไทชิเป็นผู้สร้างสวัสดิการให้แก่ประชาชน ให้ตัดถนนหนทาง สร้างแหล่งชลประทาน ตั้งโรงพยาบาล

บาลคน และโรงพยาบาลสัตว์ โรงเรียนเด็กกำพร้าและคนพิการ ห้ามฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ให้สนับสนุนอาชีพการเลี้ยงไหม และชาวนาชาวไร่เป็นพิเศษ ทรงจัดระบบราชการใหม่ให้มี 12 ระดับ โดยนับคุณธรรมเป็นหลักใหญ่กว่าวิชาการหรือเผ่าพันธุ์ ตัดอำนาจความเป็นใหญ่ของตระกูลขุนนาง ไม่ให้มีตำแหน่งสืบตระกูล ที่เคยใช้เป็นเครื่องมือกดขี่กันมาแต่ก่อน

เจ้าชายโชโตกุไทชิ ทรงเสกสมรสกับสตรีในราชตระกูล มีโอรส 2 องค์ ทรงมีทหารสันโดษให้เป็นตัวอย่างของข้าราชการและเจ้าขุนมูลนายทั้งหลาย ประการสุดท้ายของความยิ่งใหญ่ที่ทำให้เจ้าชายได้พระนามว่า เจ้าชายผู้สร้างสันติภาพ คือการสร้างรัฐธรรมนูญ 17 มาตรา ไว้เป็นหลักปกครองแผ่นดิน

ธรรมนูญ 17 มาตรา มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ให้เกิดทุนความสามัคคี หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าเข้าหากันเป็นเบื้องต้น คนทั้งหลายต่างตกอยู่ภายใต้อำนาจของความลำเอียงไม่เที่ยงธรรม และมีเพียงไม่กี่คนที่ไม่ตกอยู่ในอำนาจกิเลสเช่นนั้น จึงยังมีผู้หัวดีไม่เชื่อฟังคำของเจ้านายและบิดามารดา ซ้ำยังก่อวิวาทพยาบาทเพื่อนบ้าน ผู้ใหญ่จึงควรเป็นผู้นำสร้างความสามัคคี เพื่อให้ผู้น้อยมีไมตรีปรองดองกัน การก่อกวนทุกอย่างจะสำเร็จได้ด้วยผู้ใหญ่ประพฤติดี นำผู้น้อยให้ประพฤติตาม

2. พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสงฆ์เจ้า เป็นองค์รัตนตรัย ควรแก่การเคารพไหว้ด้วยใจบริสุทธิ์ องค์พระรัตนตรัยนั้นเป็นที่พึ่งสุดท้ายของสัตว์ทั้งหลาย และเป็นรัตนะสูงสุดที่ประเทศทั้งหลาย (อาจหมายถึงจีนและเกาหลี ซึ่งขณะนั้นมีความเจริญกว่าประเทศญี่ปุ่นผู้เขียน) อุทิศตนถวายด้วยศรัทธาอันสูงสุด

ไม่มีใครที่คนนักที่มีความเลวสุดยอด (ปัทมมะ) คนทั้งหลายถ้าได้รับคำแนะนำที่ดี อาจเป็นผู้กลับตัวมาปฏิบัติตามทางที่ถูกที่ควรได้ การนำคนทั้งหลายเข้า

หาองค์พระรัตนตรัยเป็นทางเดียวที่จะพาคนคนเดินไปสู่ความถูกต้องได้

3. เจ้านาย (พระมหากษัตริย์) คือสววรรค ไฟร์ฟ้าคือแผ่นดิน ไฟอยู่เบื้องบน แผ่นดินอยู่เบื้องล่าง ถ้าฐานของฟ้าและแผ่นดินเป็นอยู่เช่นที่เป็น ฟ้าผ่นย่อมตกลงตามฤดูกาล แต่ถ้าแผ่นดินจะลอยขึ้นไปอยู่เหนือฟ้า ฟ้าก็ถึงวินาศ (แผ่นดินก็วินาศด้วย) ฉะนั้นให้ถือว่าแผ่นดินจะต้องยอมอยู่ใต้ฟ้า ผู้ใหญ่สั่งให้ทำอะไร ผู้น้อยต้องยินยอมทำ พระบรมราชโองการ (ของพระมหากษัตริย์) เป็นสิ่งที่ไฟร์ฟ้าจะเลยไม่ได้ เมื่อได้รับพระบรมราชโองการ ต้องปฏิบัติตามพระบรมราชโองการนั้น

4. หลักปฏิบัติเกี่ยวกับการปกครอง ต้องเกิดจากความประพฤติสุจริตของเหล่าเสนาบดี และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทั้งหลาย หากเสนาบดีและผู้มีตำแหน่งหน้าที่ (ในการปกครอง) ไม่ประพฤติตามทำนองคลองธรรม ไท้เลยจะหาระเบียบได้จากผู้น้อย ดังนั้น トラบโดที่เจ้านายและไฟร์ฟ้าเข้าแผ่นดินพากันประพฤติด้วยความสุจริตยุติธรรม トラบนั้นความแตกต่าง ความสับสนในหน้าที่การงาน และยศศักดิ์อิศฐานย่อมไม่มีและเมื่อไม่มีความสับสน รัฐบาลก็สามารถปกครองประเทศได้ด้วยดี

5. ให้ละเลิกความโลภมาก การประจบสอพลอ การอิจฉาริษยาและไม่มีอคติธรรมในคติความใด ๆ

มีคติความเป็นอันมากเกิดขึ้นระหว่างคนมั่งมีกับคนยากจน หากเสนาบดีพิจารณาคติด้วยคิดจะกินแต่สินบน ตัดสินความด้วยอารมณ์ของตน คติของคนมั่งมีจะมีน้ำหนักเหมือนก้อนหินที่ขว้างลงน้ำ คติฝ่ายคนยากจนก็จะเป็นเหมือนน้ำที่สาดลงไปบนก้อนหิน เมื่อเป็นเช่นนั้น คนยากจนย่อมพ่ายแพ้แก่คนมั่งมีวันยังค่ำ

6. แต่โบราณกาลถือว่า การทำลายสิ่งชั่วร้าย การบูณะสิ่งดีงาม การปราบคนชั่ว การยกย่องคนดี เป็นสิ่งที่ควรกระทำ ใครชั่วต้องปราบให้หมด ถ้าใครมีคุณความดี ต้องยกย่องความดีของเขาให้ปรากฏ อย่าอิจฉา

ริษยาความดีของผู้ใด สิ่งใดผิด ต้องแก้ไขให้ถูกต้อง

คนประจบสอพลอ ขอบล่อลวง พุดเทจ ประเภทปั้นน้ำเป็นตัว ขี้ฟ้อง ใส่ร้ายผู้น้อยต่อผู้ใหญ่ ให้ร้ายผู้ใหญ่ต่อผู้น้อย คนเหล่านี้เป็นอาวุธร้าย ทำให้ประชาชนทั่วไปไม่มีปกติสุข และทำให้บ้านเมืองล่มจม

7. คนแต่ละคนมีหน้าที่ ให้ทุกคนทำตามหน้าที่ของตน ไม่ก้าวก่ายกัน คนฉลาด คนดีได้รับตำแหน่งหน้าที่ ย่อมมีคนชม คนโง่ ไม่มีหลักมีเกณฑ์ ได้รับตำแหน่งหน้าที่ย่อมทำให้บ้านเมืองล่มจม

คนที่เกิดมาพร้อมด้วยความรู้ ความฉลาด หายาก แต่เขาจะเป็นผู้รู้ มีปัญญา สามารถขึ้นมาได้ เพราะการทำสมาธิจิตให้มั่นคง ปัญญา ก็ย่อมเกิดแก่เขาได้ พระมหากษัตริย์ผู้ฉลาดในสมัยโบราณ ทรงแสวงหาคน (ดี) มาทำงาน ไม่ใช่ทรงแสวงหาคนมาให้คน (ไม่ดี) ทำ

8. ให้เสนาบดีและผู้มีตำแหน่งหน้าที่ทั้งหลายอย่าเกียจคร้าน จงไปสุราษฎร์ธานี (ที่ทำงาน) ในเวลาเช้า ออกจากราชสำนัก (เลิกงาน) ไปในเวลาบ่าย กิจการงานของประเทศชาติไม่ต้องการความเฉื่อยชาเกียจคร้านของผู้ใด เพราะวันทั้งวันยังไม่เพียงพอแก่การทำธุรกิจ (ของราชสำนัก) ให้สำเร็จได้

9. ให้ทุกคนมีความศรัทธาที่ดงามต่อกัน เพราะความเชื่อถือนั้น คือพื้นฐานแห่งความถูกต้อง แม้ว่าในทุกสิ่งทุกอย่างมีทั้งความคิด และความถูกต้อง ความสำเร็จและความล้มเหลวสมกันอยู่ แต่ถ้าต่างคนต่างมีศรัทธาที่ดงามต่อกันและกันได้ ความสำเร็จของงานย่อมมีเสมอ ดังนั้นผู้เป็นเจ้านายและไฟร์ฟ้าเข้าแผ่นดินต้องหันหน้าเข้าหากัน มีความเชื่อถือนิ่งดงามต่อกัน ความสำเร็จจะเกิดได้ แต่ถ้าไม่เป็นเช่นนั้น สิ่งที่จะได้มีสิ่งเดียวคือความล้มเหลว

10. ให้ทุกคนมีเมตตารักใคร่กัน อย่าแสวงหาแง่ร้ายเข้าใส่กัน หากมีเรื่องโกรธเคืองกัน ให้เปลี่ยนความโกรธมาเป็นความรัก

คนเราต่างมีความคิดเป็นอิสระของตนเอง ต่างคนย่อมต่างใจ ความคิดที่แตกต่างกันอาจทำให้เข้าใจผิด เขาเห็นถูก เราอาจคิดว่าเขาผิด เขาอาจคิดว่าเราผิด ในขณะที่เราเห็นว่าถูก ทุกคนต่างมีผิดมีถูก มีใจ มีฉลาดด้วยกัน เราอาจเป็นคนฉลาด เมื่อมีคนที่มีใจกว่า เราอาจเป็นคนโง่เมื่อมีคนที่มีฉลาดกว่า เรื่องนี้เป็นสามัญเหมือนกันหมด

ฉะนั้น อย่าใช้ความคิดแต่ลำพังตน ถ้ามีความขัดแย้งกับใคร ให้ดูความผิดของตนก่อน แล้วให้กำหนดเป็นกฎว่า ต้องยอมตามเสียงส่วนใหญ่ของหมู่คณะ (ที่ถูกต้อง)

11. การทำความดี จะได้รับผลดีตอบแทน เช่นเดียวกับการทำความชั่ว จะได้รับผลร้ายสนอง ให้ทุกคนยอมรับความจริงอันนี้ ผู้เป็นเจ้านาย ต้องรับรู้ความดีความชั่วของลูกน้อง ใครดีต้องให้รางวัล เช่นเดียวกับต้องลงโทษตอบแทนแก่คนทำความไม่ดี

12. ประเทศหนึ่ง ย่อมมีพระมหากษัตริย์ปกครองเพียงพระองค์เดียว ไม่มีประเทศใดมีพระมหากษัตริย์ 2 พระองค์ ข้าราชการที่รับมอบหมายงานจากพระมหากษัตริย์คือประชาชนผู้เป็นข้าแผ่นดินเหมือนกับประชาชนทั้งหลาย ต้องปฏิบัติงานในพระนามของพระมหากษัตริย์แต่พระองค์เดียว ข้าราชการและรัฐบาลของพระมหากษัตริย์จะตั้งตน (เป็นพระมหากษัตริย์เสียเอง) แล้วเที่ยวขู่เข็ญ ขูดรีดภาษีอากรจากประชาชนตามอำเภอใจไม่ได้

13. บรรดาข้าราชการผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในแผ่นดิน อาจมีบางคราว บางขณะที่ไม่มีโอกาสได้ร่วมงานเกียรติยศของแผ่นดิน ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุแห่งการเจ็บไข้ของตนเองบ้าง เกิดจากตนต้องจากไปปฏิบัติงานในที่อื่นบ้าง หรือบางทีอาจเกิดจากเจ้าหน้าที่ (ผู้จัดงาน) พลาดผลไปบ้าง จึงขอให้ข้าราชการเหล่านั้นอย่าได้เศร้าหมอง ห่อเหี่ยวให้คิดเป็นธรรมดาของการปฏิบัติงาน

ที่ต้องมีพลดพลั้ง จงตั้งใจทำงานของตนต่อไปอย่าให้ขาดได้ และอย่าขัดขวางงานส่วนรวมของแผ่นดินที่ตนมิได้มีส่วนร่วมนั้น ๆ ให้เสียหาย

14. ความริษยาอาฆาตเป็นความชั่วร้ายอันสุดกำหนด จงพอใจในผู้มีสติปัญญา สามารถกว่าเรา เพราะคนเหล่านี้ช่วยปกครองบ้านเมืองของเราให้ได้ดี จึงให้ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ (ชั้นสูง) ทั้งหมด จงอย่ามีจิตริษยาอาฆาตกันเลย

15. วิถีทางทำงานของพวกเสนาบดีและผู้มีหน้าที่ (ใหญ่โต) ในราชการงานเมือง คือการถืองานเพื่อผลส่วนรวมมาก่อนงานอันเป็นผลส่วนตัว อย่าให้อำนาจความโลภส่วนตัวมาตัดประโยชน์ส่วนรวม การมีรักหาประโยชน์ส่วนตัวยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนรวม เป็นทางให้ละเมิดกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของบ้านเมือง และทำให้ผู้ใหญ่กับผู้ย่อยแตกสามัคคี ไม่มีการร่วมมือระหว่างกันแล้วที่สุดก็ทำงานร่วมกันไม่ได้

16. การจะเรียกใช้ให้ประชาชนมาทำงาน ควรรู้ว่าเขาว่างจากงานเลี้ยงชีพของเขาเสียก่อน เช่น ให้รู้ว่าฤดูไถประชาชนต้องทำไร่ไถนาเพื่อให้ได้ข้าวมาบริโภค ฤดูไถประชาชนต้องเลี้ยงไหมเพื่อทอเสื้อผ้าเอามาจำหน่าย และฤดูไถเขากำลังทำงานอะไรเลี้ยงชีพ จงละเว้นอย่าใช้แรงงานประชาชนในฤดูนั้น ๆ มีเพียงฤดูหนาวเท่านั้นที่ประชาชนว่างจากงาน ถ้าประชาชนไม่มีเวลาทำไร่ไถนาใครจะได้ข้าวที่ไถนมากิน ถ้าไม่มีเส้นไหม (จากตัวหม่อน) ใครจะได้เครื่องนุ่งห่มมาพันกาย

17. หากมีเรื่องเป็นปัญหา เกิดผลดีหรือผลร้ายอย่างใหญ่ ไม่ควรตัดสินใจด้วยตัวคนเดียว ควรนำปัญหามาพิจารณาในหมู่คณะก่อน นอกเสียจากผลของปัญหามีเพียงเล็กน้อย ก็พิจารณาตัดสินใจได้โดยไม่ต้องเรียกคนมากให้มาร่วมลำบากในการหารือ

หากการร่วมพิจารณาดำเนินจากคนหมู่มากนั้น นำสงสัยว่าผิดคลองธรรม (เพราะผู้ร่วมพิจารณาร่วมมือ

กันออกเสียงตัดสินปัญหาเพื่อประโยชน์ส่วนตน) ให้นำปัญหาขึ้นมาพิจารณาใหม่ ร่วมกับหมู่คนที่เป็นผู้ถูกต้อง จึงจะได้รับความถูกต้องตามคลองธรรม

เนื้อหาของธรรมนูญ 17 มาตรา เรียกตามภาษาฝรั่งว่า Peace Constitution กลับเอามาจากธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และหลักจริยธรรมของท่านขงจื๊อมาเถิดจัน

ธรรมนูญนี้ เป็นธรรม มิใช่วินัย เป็นจริยธรรม มิใช่ข้อบังคับ ผู้ใดประพฤติตามธรรม ธรรมย่อมรักษาผู้ใด แผ่นดินใดมีธรรม ธรรม

ย่อมทรงไว้ซึ่งแผ่นดินนั้น ตลอดเวลาที่คนในแผ่นดินประพฤติธรรม

มีตัวเลขในประวัติศาสตร์ รายงานพยานสันติภาพ เกิดจากการเผยแพร่ธรรมในแผ่นดินของจักรพรรดินิฮุยอิโกะ ไว้ว่า มีพระภิกษุฝ่ายมหายาน และเถรวาท 816 รูป แม่ชี 569 คน วัดเล็กใหญ่ 46 วัด ในจำนวนนี้มีมหาอารามสร้างด้วยไม้เก่าแก่ที่สุดในโลกแห่งแรกคือ โฮริวจิ (Horyuji) ที่เมืองนารา และมหาอารามชิเด็นโนจิ (Shitennoji) ที่เมืองโอซากา เจ้าชายเป็นผู้สร้างถวายเป็นศูนย์การศึกษาพุทธศาสนา และศูนย์สวัสดิการไว้แต่ครั้งนั้น

ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น จารึกว่า เจ้าชายโชโตกุไทชิ คือ ผู้ประดิษฐานพระพุทธศาสนาและนักปกครองที่บริสุทธิ์ยอดเยี่ยม ด้วยว่าเป็นผู้ประกาศธรรมอันมีรสลุ่มลึกกว่าธรรมในศาสนาใด เป็นประธานบริหารแผ่นดินเป็นตัวอย่างแก่ข้าราชการทั้งหลายในแผ่นดิน และเป็นเจ้านายผู้ไม่ยึดในราชสมบัติที่ควรจะได้ พระพุทธกายวาวจาโจอันดงาม เป็นผู้นำตัวอย่างแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทั้งปวง

บรรณานุกรม

- ¹ Daniel I Okimoto and Thomas P. Rohicn, *Modern Japan Culture, Politics and Economics*. Aspan Institute for Humanistic Studies. New York 10022.
- ² The 12th WFB Confab Japanese Committee, *Japan Buddhist Confederation Understanding Japanese Buddhism*. Kyodo Obun Center Co. Tokyo 1978.
- ³ Matsumura Centaro, *The Emperor's Islands* : Lotus press, Tokyo 1977
- ⁴ R. Tsunoda, *Sourse of Japanese Tradition*, New York, Columbia University press 1958
- ⁵ ความเอื้อเฟื้อของท่านศาสตราจารย์ คาซาโอะ วากุคามิ มุลินธิบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ด้วยกิจกรรมทางศาสนา, 2527